

ENARRATIO

IN PSALMUM LXVI.

Sermo ad plebem.

I. MEMINIT Charitas Vestra, in duobus Psalmis, qui jam tractati sunt, exhortatos nos fuisse animam nostram ut benediceret Dominum, et pio cantu dixisse: « Bene » dic, anima mea, Dominum¹. » Si ergo hortati sumus in illis Psalmis animam nostram ut benediceret Dominum, in hoc Psalmo recte dicitur: « Deus misereatur nostri, et » benedicat nos². » Benedicat anima nostra Dominum, et Deus benedicat nos. Cum benedicit nos Deus, nos crescimus; et cum benedicimus nos Dominum, nos crescimus: utrumque nobis prodest. Non augetur ille benedictione nostra, nec minuitur maledictione nostra. Qui maledicit Domino, ipse minuitur: qui benedicit Dominum, ipse augetur. Prior est in nobis benedictio Domini, et consequens est ut et nos benedicamus Dominum. Illa pluvia, iste fructus est. Ergo redditur tanquam fructus agricolæ Deo, compluenti nos et colenti. Cantemus ista devotione non sterili, non inani voce, sed vero corde. Apertissime enim Deus Pater dictus est agricola³. Apostolus dicit: « Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis⁴. » In rebus hujus mundi visibilibus, vitis non est ædificium, et ædificium non est vinea: nos autem vinea Domini sumus, quia colit nos ad fructum; ædificium Dei sumus,

¹ Psal. cii, 1, et ciii, 1. — ² Psal. lxvi, 2. — ³ Joan. xv, 5. — ⁴ 1 Cor. iii, 9.

quia qui colit nos, habitat in nobis. Et quid ait idem Apostolus? « Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Ergo neque qui plantat est aliquid, » neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus¹. » Ille ergo incrementum dat. Numquid forte isti sunt agricolæ? Agricola enim dicitur qui plantat, qui rigat: dixit autem Apostolus: « Ego plantavi, Apollo rigavit. » Quærimus unde ipse hoc fecerit? Respondet Apostolus. « Non ego » autem, sed gratia Dei mecum². » Ergo quocumque te verteris, sive per Angelos, Deum invenies agricolam tuum; sive per Prophetas, ipse est agricola tuus; sive per Apostolos, eundem ipsum agnosce agricolam tuum. Quid ergo nos? Fortasse operarii sumus agricolæ illius, et hoc ipsum ab ipso impartitis viribus, et ab ipso donata gratia. Ipse ergo et colit, et incrementum dat. Agricola autem homo vineam colit hactenus, ut aret, putet, adhibeat cætera quæ pertinent ad agricolarum diligentiam: pluere vineæ suæ non potest. Quod si forte irrigare potest, de cujus potest? Ipse quidem ducit in rivum, sed Deus implet fontem. Postremo in vinea sua incrementum dare sarmentis non potest, formare fructus non potest, modificare semina non potest. Tempora gignendi temperare non potest. Deus autem qui omnia potest, agricola noster est, securi sumus. Forte ait aliquis: Tu dicis agricolam nostrum esse Deum: imo ego Apostolos agricolam dico, qui dixerunt: « Ego plantavi, Apollo rigavit. » Si ego dico, nemo credat: si Christus dicit: Væ qui non credit. Quid ergo Dominus Christus ait? « Ego sum vitis, » vos sarmenta, Pater meus agricola³. » Sitiat ergo terra, et edat voces sitis suæ: quoniam scriptum est: « Anima » mea sicut terra sine aqua tibi⁴. » Dicat ergo terra nos-

¹ 1 Cor. iii, 6-9. — ² Id. xv, 10. — ³ Joan. xv, 1-5. — ⁴ Psal. clxii, 6.

tra, nos ipsi, pluviam Dei desiderans : « Deus misereatur » nostri, et benedicat nos. »

II. « Illuminet vultum suum super nos¹. » Quæsiturus eras fortasse quid est, « Benedicat nos. » Multis modis se volunt homines benedici a Deo : alius benedici se vult, ut habeat plenam domum necessariis rebus huic vitæ ; alius benedici se cupit, ut obtineat salutem corporis sine labe ; alius benedici se vult, si forte ægrotat, ut reparat sanitatem ; alius desiderans filios, et forte contristatus quod non nascantur, benedici se vult ut habeat posteritatem. Et quis enumeret diversa vota hominum se a Domino Deo benedici cupientium ? Quis autem nostrum dicturus est non esse illam Dei benedictionem, si vel agricultura ei fructum ferat, vel domus cujusque abundet copia rerum temporalium, vel ipsa corporis salus aut teneatur ne amittatur, aut amissa reparetur ? Fœcunditas etiam fœminarum, et casta vota filios desiderantium, ad quem pertinent nisi ad Dominum Deum ? Qui enim creavit quando non erat, ipse prolis successu facit permanere quod condidit. Facit hæc Deus, donat hæc Deus. Parum est nobis dicere : Facit hæc Deus, donat hæc Deus ; sed solus facit, solus donat. Quid si enim facit hæc Deus, sed facit hæc et aliquis non Deus ? Facit hæc, et solus facit. Et sine causa ista petuntur vel ab hominibus, vel a dæmonibus : et quæque bona accipiunt inimici Dei, ab illo accipiunt ; et cum ab aliis petunt, cum accipiunt, nescientes ab illo accipiunt. Quomodo cum puniuntur, et putant se ab aliis puniri, nescientes ab illo puniuntur : sic et cum vegetantur, implentur, salvantur, liberantur, et si hoc nescientes, vel hominibus vel dæmonibus vel Angelis tribuunt, non habent nisi ab illos penes quem potestas est omnium. Ad hoc dixerimus hæc, fratres, ut quisquis etiam ista terrena

¹ Psal. LXVI, 2.

forte, vel propter supplementa necessitatis, vel propter aliquam infirmitatem desiderat, non nisi ab illo desideret, qui est fons omnium bonorum et creator et recreator universorum.

III. Sed alia sunt dona quæ dat Deus et inimicis suis, alia quæ non servat nisi amicis suis. Quæ sunt dona quæ dat inimicis suis ? Ea quæ numeravi. Non enim soli boni plenas habent domos rebus necessariis, aut soli boni vel salvi sunt, vel ab ægrotudine convalescunt, aut soli boni filios habent, soli boni pecuniam, soli boni cætera apta huic vitæ temporali atque transeunti : habent hæc et mali, et aliquando desunt bonis : sed desunt et malis, et plerumque istis magis quam illis : aliquando illis quam istis potius abundant. Permixa ista temporalia Deus esse voluit : quia si bonis solis ea daret, putarent et mali propter hæc colendum Deum : rursus si ea solis malis daret, timerent boni infirmi converti, ne ista illis forte deessent. Est enim adhuc anima infirma minus capax regni Dei, nutrire illam debet Deus agricola noster. Nam et quæ arbor jam tempestates robore sustinet, cum de terra nasceretur, herba erat. Novit ergo ille agricola non solum robustas arbores putare atque purgare : sed etiam teneras in recenti ortu sepire. Propterea, Dilectissimi, ut dicere cœperam, si solis bonis darentur ista, omnes propter hæc accipienda vellent converti ad Deum : rursus si solis malis darentur, timerent infirmi, ne cum converterentur, amitterent quod soli mali haberent. Permixture data sunt et bonis et malis. Rursus si solis bonis auferrentur, idem ille timor esset infirmorum, ne converterentur ad Deum : rursus si solis malis auferrentur, ipsa sola poena putaretur qua mali plectuntur. Quod ergo dat ea bonis, consolatur itinerantes : quod dat ea et malis, admonet bonos ut alia desiderent quæ non habent cum malis communia. Rursus bonis au-

fert ea quando vult, ut interrogent se de suis viribus; et inveniant se, qui forte latebant se, utrum jam possint dicere: « Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino » placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedic- » tum¹. » Benedixit enim et illa anima Dominum, et reddidit fructus compluta sagina benedictionis: « Domi- » nus dedit, Dominus abstulit. » Subtraxit data, sed non subtraxit datorem. Anima benedicta omnis simplex, non hærens rebus terrenis, nec visco implicatis pennis jacens, sed exerto nitore virtutum in geminis alis geminæ dilectionis exultat in auras liberas; et videt sibi subtractum esse quod calcabat, non ubi incumbabat, et dicit segura: « Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino pla- » cuit ita factum est: sit nomen Domini benedictum. » Dedit, et abstulit: manet qui dedit, et abstulit quod dedit: sit ejus nomen benedictum. Ad hoc ergo ista auferuntur bonis. Sed ne quis forte infirmus diceret: Quando ego esse possum tantæ virtutis, quantæ sanctus Job? Robur miraris arboris, quia modo nata es: hæc magna, quam miraris, sub cujus ramis et umbra refrigeraris, virga fuit. Sed times ne tibi auferuntur hæc, cum talis fueris? Attende quia auferuntur et malis. Quid te ergo differs a conversione? Quod bonus times amittere, forte malus amissurus es. Si bonus ea perdideris, adest consolator qui abstulit: arca exinanita est auro, cor plenum est fide: foris pauper es, sed intus dives es: divitias tecum portas, quas non amitteres, etiamsi de naufragio nudus exires. Quod ergo forte perditurus es malus, cur non bonum te invenit damnum, quandoquidem vides et malos pati damnum? Sed majore illi damno feriuntur: inanis est domus, inanior conscientia est. Quisquis malus ista perdiderit, non habet foris quod teneat, non habet intus ubi requiescat. Fugit hic ubi

¹ Job. 1, 21.

damnum passus est, ubi se ad oculos hominum de divitiarum ostentatione jactabat; jam se in oculis hominum jactare non potest: ad se intro non redit, quia nihil habet. Non est imitatus formicam, non sibi collegit grana, cum æstas esset¹. Quid dixi, cum æstas esset? Cum esset vitæ tranquillitas, cum esset sæculi hujus erga illum prosperitas, quando ei vacabat, quando felix vocabatur ab omnibus, æstas ipsius erat. Imitaretur formicam, si audiret verbum Dei, colligeret grana, et intus reconderet. Venerat tentatio tribulationis, supervenerat hyems torporis, tempestas timoris, frigus tristitiæ, sive damnum esset, sive aliquod salutis periculum, sive aliqua orbitas suorum: sive aliqua exhonoratio et humiliatio; hyems erat: redit formica ad id quod æstate collegit; et intus in secreto suo, ubi nemo videt, æstivis laboribus recreatur. Quando sibi ista colligebat æstate, videbant omnes: cum his pascitur hyeme, nullus videt. Quid est hoc? Vide formicam Dei: surgit quotidie, currit ad Ecclesiam Dei, orat, audit lectionem, hymnum cantat, ruminat quod audivit, apud se cogitat, recondit intus grana collecta de area. Hæc ipsa quæ modo dicuntur qui prudenter audiunt, hoc agunt, et ab omnibus videntur procedere ad Ecclesiam, redire de Ecclesia, audire sermonem, audire lectionem, invenire librum, aperire et legere: omnia ista videntur, cum fiunt. Formica illa est conterens iter, portans et recondens in conspectu cernentium. Venit hyems aliquando, cui enim non venit? Accidit damnum, accidit orbitas: cæteri miserantur forte ut miserum, qui non norunt quid intus habeat formica quod comedat, et dicunt: Miser ille cui hoc accidit, aut ille cui hoc accidit, quid illi credis animi esse? quomodo confectus est? Metitur ex se, compatitur ex viribus suis; et ideo fallitur; quia mensuram qua se meti-

¹ Prov. vi, 6, et xxx, 25.

tur, vult afferre ad eum quem non novit. Vides illum passum damnum, aut humiliatum aut orbitate percussum: Quid credis? Iste aliquid mali fecit, ut hoc illi contingeret. Tale cor habeant, talem animum inimici mei. Ignoras o homo, vere tu tibi inimicus es, qui per aetatem tibi non colligis quod iste collegit. Modo intus formica comedit labores aetatis: sed eam colligentem videre poteras, manducantem videre non potes. Ista, fratres, quantum Dominus dedit, quantum suggerere et imbuere dignatus est infirmitatem et humilitatem nostram, quantum capimus pro modulo nostro, diximus, quare det Deus omnia ista permixta et bonis et malis, et quare auferat et bonis et malis. Dedit tibi, non extollaris: abstulit tibi, non frangaris. Times ne auferat; bono potest auferre et malo: melius ergo bonus quod Dei est amittis, sed Deum tenes. Sic ergo et ille malus, ipsum hortamur: Passurus es damnum, (quis non passurus est orbitatem?) aliquis casus irruet, aliqua calamitas de transverso, undecumque plenus est mundus, exempla non cessant: loquor tibi in aetate, grana quae colligas non desunt: attende ad formicam, o piger, collige aetate cum potes; hyems colligere te non sinet, sed manducare quod collegeris. Quam multi enim tribulationem ita patiuntur, ut non eis vacet, nec legere aliquid, nec audire aliquid, nec forte admittuntur ad eos qui eos consolentur. Remansit formica in caverna, videat si collegit aliquid aetate, quo se avocet hyeme.

IV. Sed modo quia benedicet nos Deus: quare benedicet nos? Quam benedictionem petit haec vox: « Ut benedicat nos Deus? » Benedictionem quam servat amicis suis, quam solis bonis dat. Ne pro magno appetas quod et mali accipiunt: quia bonus est Deus, facit illa: « Qui solem suum facit oriri super bonos et malos, et pluit super

» justos et injustos¹. » Quid ergo praecipue bonis? quid praecipue justis? « Illuminet vultum suum super nos. » Solis hujus vultum illuminas super bonos et malos, vultum tuum illumina super nos. Vident istam lucem cum pecoribus et boni et mali. « Beati autem mundo corde; » quoniam ipsi Deum videbunt². Illuminet vultum suum super nos. » Geminus intellectus est, uterque dicendus est: Illumina, inquit, vultum tuum super nos, ostende nobis vultum tuum. Non enim aliquando illuminat vultum suum Deus, quasi aliquando fuerit sine lumine: sed, illumina super nos, ut quod nos latebat, aperiat nobis, et quod erat, sed nobis absconditum erat, reveletur super nos, hoc est, illuminetur. Aut certe, imaginem tuam illumina super nos: ut hoc dixerit: Illumina vultum tuum super nos: Impressisti nobis vultum tuum, fecisti nos ad imaginem et similitudinem tuam³, fecisti nos nummum tuum; sed non debet imago tua in tenebris remanere; mitte radium sapientiae tuae, expellat tenebras nostras, et fulgeat in nobis imago tua; cognoscamus nos imaginem tuam, audiamus quod dictum est in Canticis canticorum: « Nisi cognoveris temet ipsam, o pulchra inter mulieres⁴. » Dicitur enim Ecclesiae: Nisi cognoveris temetipsam. Quid est hoc? Nisi cognoveris ad imaginem Dei te factam. O anima Ecclesiae pretiosa, redempta sanguine Agni immaculati, attende quanti valeas, quid pro te datum sit cogita. Dicamus ergo et optemus: « Illuminet vultum suum super nos. » Gestamus vultum ejus: quomodo dicuntur vultus imperatorum, vere quidam sacer vultus Dei est in imagine ipsius: sed iniqui non cognoscunt in se imaginem Dei. Ut illuminetur vultus Dei super illos, quid debent dicere? « Tu illuminabis lucernam meam, Domine; Deus meus, il-

¹ Matth. v, 45. — ² Ibid. 8. — ³ Gen. i, 26. — ⁴ Cant. i, 7.

» luminabis tenebras meas¹. » Sum in tenebris peccatorum, sed radio sapientiæ tuæ discutiantur tenebræ meæ, appareat vultus tuus; et si forte apparet per me aliquantum deformis effectus, a te reformetur quod a te formatum est. « Illuminet ergo vultum suum super nos. »

V. « Ut cognoscamus in terra viam tuam². In terra, » hic, in hac vita, « Cognoscamus viam tuam. » Quid est, « Viam tuam? » Quæ ducit ad te. Agnoscamus quo eamus, agnoscamus qua eamus, utrumque in tenebris non possumus. Longe es a peregrinantibus, viam nobis porrexisti, per quam redeundum sit ad te: « Agnoscamus » in terra viam tuam. » Quæ est via ipsius, quia hoc optavimus: « Ut cognoscamus in terra viam tuam? Quæsituri sumus eam nos, non per nos discituri. Possumus eam de Evangelio discere: « Ego sum via, » Dominus ait: Christus dixit, « Ego sum via. » Sed times ne erres? Adjecit, « Et veritas. » Quis errat in veritate? Errat qui recesserit a veritate. Veritas Christus, via Christus: ambula. Times ne moriaris antequam pervenias? « Ego sum vita: Ego » sum, inquit, via et veritas et vita³. » Quasi diceret: Quid times? Per me ambulas, ad me ambulas, in me requiescis. Quid ergo ait: « Cognoscamus in terra viam » tuam, » nisi, cognoscamus in terra Christum tuum? Sed ipse Psalmus respondeat: ne putetis ex aliis Scripturis adhibendum esse testimonium, quod forte hic deest: repetendo ostendit quid dixerit, « Ut cognoscamus in » terra viam tuam: » et quasi tu quæreret: In qua terra, quam viam? « In omnibus gentibus salutare tuum. » In qua terra quæris? Audi: « In omnibus gentibus. » Quam viam quæris? Audi: « Salutare tuum. » An forte non est Christus salutare ipsius? Et quid est quod dixit senex ille

¹ Psal. xvii, 29. — ² Id. lxvi, 5. — ³ Joan. xiv, 6.

Simeon, senex ille, inquam, in Evangelio, servatus annosus usque ad infantiam Verbi? Accepit enim senex ille in manibus suis infantem Verbum Dei. Qui et in utero esse dignatus est, in manibus senis esse dedignaretur? Ille in utero Virginis, qui in manibus senis; infirmus infans et intra viscera et in manibus senis, ad dandam nobis firmitatem, per quem facta sunt omnia; (et si omnia, et ipsa mater:) venit humilis, venit infirmus, sed indutus infirmitate mutanda: « Quia etsi crucifixus est ex infirmitate, » sed vivit ex virtute Dei¹, » Apostolus ait. Erat ergo in manibus senis. Et quid ait senex ille? quid ait, gratulans quod jam solvendus hinc esset, videns suis manibus contineri a quo et in quo salus ejus continebatur? « Jam di- » mittis, inquit, Domine, servum tuum in pace, quoniam » viderunt oculi mei salutare tuum². » Ergo, « Benedicat » nos Deus, et misereatur nostri, illuminet vultum suum » super nos, ut cognoscamus in terra viam tuam. » In qua terra? « In omnibus gentibus. » Quam viam? « Salu- » tare tuum. »

VI. Quid sequitur, quia cognoscitur in terra via Dei, quia cognoscitur in omnibus gentibus salutare Dei? « Con- » fiteantur tibi populi, Deus; confiteantur tibi, inquit, » populi omnes³. » Existit hæreticus, et dicit: Ego in Africa populos habeo; et alius ex alia parte: Et ego in Galatia populos habeo. Tu in Africa, ille in Galatia: ego illum quæro qui ubique habet. Certe ad istam vocem exultare vos ausi estis, quoniam audistis: « Confiteantur tibi » populi, Deus. » Audite sequentem versum, quia non de parte loquitur: « Confiteantur tibi populi omnes. » Ambulate in via cum omnibus gentibus, ambulate in via cum omnibus populis, o filii pacis, filii unicæ Catholicæ, ambulate in via, cantate ambulantes. Faciunt hoc viato-

¹ 2 Cor. xiii, 4. — ² Luc. ii, 29, 30. — ³ Psal. lxvi, 4.